

זכרון עולם
 איש חי
 רב פעלים
 רודף צדקה וחסד
משה שניצר
 ז"ל
 ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק
 כולל דחסידי סוכטשוב
 כולל "סנה משה"
 ע"ש הר"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
 בית מדרש
 למגידי שיעור "דף היומי"
 חתום סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

זכרון עולם
 האשה
 החשובה ורודפת
 צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
 ע"ה
 ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

בס"ד, ט' חשוון תשע"ב מסכת חולין קל"ג-קל"ט **גליון מס' 650** יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

השבוע בגליון

- ◆ מתנות כהונה בימינו
- ◆ האם הכהנים שבימינו כהנים
- ◆ פדיון הבן ומתנות כהונה בטקס אחד
- ◆ תקנות רבני ירושלים
- ◆ מצוות ראשית הגז - גדריה, וההבדלים בינה לבין הפרשת חלה
- ◆ ראשית הגז בחוץ לארץ
- ◆ מנהגו של ה"חתם סופר" בערב יום טוב
- ◆ כשהאדמו"ר מספינקא זצ"ל, שלח חוטי ציצית מארץ ישראל
- ◆ שילוח הקן, מתי?
- ◆ הזוהר - המיית היונה מעוררת רחמי הקב"ה על ישראל
- ◆ הראשונים - שילוח האם נועד להשריש בנו מידת הרחמנות
- ◆ האם יש לאחוז באפרוחים כדי לקיים את המצווה
- ◆ שילוח הקן סגולה לבנים

דבר העורך

קוראים יקרים, לפניכם שני מכתבים מרגשים, על לומדי "הדף היומי".

הדף היומי בעולם הזה ובעולם הבא

לכבוד "מאורות הדף היומי".
 אני תקווה שתפיקו תועלת מהשורות הבאות.
בית חולים. מקום שכל אחד מאחל לעצמו לבקר בו רק כדי להוביל ממנו את בני האדם החדשים שהצטרפו אל משפחתו, ולא לחוות לעולם זמנים מייסרים של שהייה ליד מיטת החולה או בתוכה. זמנים של טירוף הדעת, יציאה מאונס משגרת החיים ומכל מה שמסמלים החיים שמחוץ לבית החולים, ביניהם, כמובן, לימוד התורה. קשה עד מאד להתרכז בלימוד התורה במצבים קשים מעין אלו, לא עלינו.

מתמיה ביותר, לאור זאת, היה המחזה שנגלה לעיניהם, או יותר נכון, נשמע לאזניהם, של הבאים בתקופת סיפורנו בשעריה של אחת המחלקות הקשות ביותר בבית החולים הדסה עין כרם. יהודי בשנות השבעים לחייו, שכב על ערש דוויו. גופו קרס מפני גרורותיה של המחלה הנוראה, והנה, מפיו יוצאים דברי תורה. ולא סתם דברי תורה - דף אחר דף, גמרא עם פירוש רש"י בעל פה, בהסברה נפלאה ומתוקה, מספר דפים כל יום, יום אחרי יום. והדברים יוצאים ברורים ושמחים כנתינתן מסיני.

יהודי זה, הרב זלמן לייב זייבלד זצ"ל שהתגורר בשכונת שערי חסד שבירושלים, יהודי לומד דף היומי היה.

ועל שום מה יהודי לומד דף היומי היה, הרי למד גם דברים נוספים; ובכן, תקופת-מה לאחר נישואיו, צרכי משפחתו גדלו ורבו, עד שנאלץ

מתנות כהונה בימינו

סוגיות הגמרא הבאות עוסקות בדיני מתנות הכהונה. על עשרים וארבע מתנות כהונה נצטווה ישראל, מהן הניתנות בבית המקדש בלבד, יש מהן הניתנות בירושלים בלבד, ויש הניתנות בכל מקום.

בין מתנות הכהונה נמנות הזרוע והלחיים והקיבה. כאשר יהודי שוחט בהמת חולין, עליו להעניק לבני שבט הכהונה את הזרוע - הרגל הקדמית הימנית, את הלחיים התחתונות ואת הקיבה של הבהמה, שנאמר (דברים יח/ג), "וזה יהיה משפט הכהנים מאת העם מאת זבחי הזבח אם שור אם שה ונתן לכהן הזרע והלחיים והקיבה". מתנות כהונה אלו אינן קדושות כתרומה, ואי הפרשתן אינה מונעת את אכילת שאר חלקי הבהמה.

הנקודה שיש לתת עליה את הדעת היא, מדוע 'נעלמה' מצווה זו בימינו? מדוע אין מפרשים זרוע לחיים וקיבה מכל בהמה הנשחטת, כפי דרישת התורה, ומעניקים אותם לבני שבט הכהונה?
 נתחיל מבראשית.

מתנות כהונה בחוץ לארץ. גמרתנו דנה אם מצוות הזרוע והלחיים נוהגת בארץ בלבד או בכל מקום שהוא (עין תוס' קלו"ב ד"ה כ"א, רש"י שבת י"ב ד"ה "הוה נקיס" ועוד). ה"שולחן ערוך" (יו"ד סימן ס"א) פוסק: "מתנות נוהגות בכל מקום, בין בארץ בין בחוצה לארץ... ויש מי שאומר שאינן נוהגות בחוצה לארץ, וכן נהגו".

באמרו "וכן נהגו", ה"שולחן ערוך" אינו מתכוון לכך שהלכה נפסקה כדעת הסוברים שאין מצווה זו נוהגת בחוץ לארץ, שכן, מדברי הרמב"ם וראשונים רבים נוספים עולה, כי מצוות מתנות כהונה נוהגת בחוץ לארץ, אלא שה"שולחן ערוך" מציין, כי העולם נהגו כדעת המקלים, שהמצווה אינה נוהגת בחוץ לארץ. אמנם, גדולי עולם כהגאון מוילנא זצ"ל וה"חתם סופר" זצ"ל, נהגו לקיים את מצוות מתנות כהונה אף על פי שהתגוררו בחוץ לארץ (עין שם ב"פתחי תשובה" ובביאור הגר"א ובמעשה רב לגר"א סימן ק"ג).

כשנמקד את מבטנו בארץ ישראל, הדברים אינם פשוטים כלל ועיקר. הכל מודים כי בארץ ישראל מצוות מתנות כהונה נוהגת, וגדולי הדורות שעסקו בנושא הביעו את אי שביעות רצונם, כל אחד בסגנונו, מהיעלמותה הכמעט מוחלטת של מצווה מדאורייתא זו [על כל פנים, מדרבנו, לשיטות שהחייבו בארץ ישראל בלבד, אם בזמן הזה תרומות ומעשרות אינם נוהגים מן התורה, עיין "מנחת חינוך" מצווה תק"ו, וב"חזון איש" שביעית סוף סימן ב'].

האם הכהנים שבימינו כהנים: הטענה היחידה אשר אפשר להתבסס עליה כדי להקל היא אי הבהירות הקיימת לגבי ייחוסם של הכהנים. כידוע, מחמת רוב הגלויות והצרות שעברו על ראשינו, אין וודאות לייחוסם של הכהנים, ולדעת היעב"ץ (שאלת יעב"ץ סימן קנ"ה), בימינו, אין רוב הכהנים בני אהרן. מעתה, בעל הבהמה רוצה לקיים את המצווה אך הוא עומד חסר אונים מפני שאינו יודע למי לתת את מתנות הכהונה, מיהו כהן.

ברם, רוב הפוסקים חולקים וסוברים, כי הדברים אינם נכונים כל עיקר - הטענה כי ההלכה מתייחסת אל הכהנים בני ימינו כספק כהנים, אינה נכונה. כל כהן שקיימת חזקה לגבי כהונתו, נחשב ככהן וודאי מן התורה, אלא שבמקרים מסויימים, חכמים הורו להתייחס אליהם כספק כהנים לחומרא, לחומרא בלבד, אך מעמדו של הכהן נותר על כנו, ללא ערעור (עין שו"ת "חתם סופר" יו"ד סימן רצ"א, "חזון איש" שביעית סימן ה' ס"ק י"ב).

ברכת פדיון הבן בשם ומלכות, הכיבוד? הנה, כותבים הפוסקים, כיצד הכהנים מברכים את ברכת הכהנים בשם ובמלכות, אם הם ספק כהנים? ויותר מזאת, נניח כי כל כהן בטוח בכהונתו והוא מברך, אך כיצד ישראל הפודה

זעילוי נשמת
 הרב **פנחס רוזנבאום** זצ"ל
 בן הרה"ג
 רבי שמעלקא הלוי זצ"ל הי"ד
 נלב"ע י"ג מר חשוון תשמ"א
תנצב"ה
 הונצח ע"י בני משפחתו שיחיו

זעילוי נשמת
 הר"ר **משה ליכטנשטיין** ז"ל
 ב"ר אליהו רפאל ז"ל
 נלב"ע ט' בחשוון תש"ס
תנצב"ה
 הונצח ע"י בנו ידידנו
 הר"ר **יהור ליכטנשטיין** ומש' שיחיו - רעננה

זעילוי נשמת
 הר"ר **נחמיה יחיאל זעירא** ז"ל
 ב"ר משה מרדכי ז"ל
 נבל"ע י"ב בתשרי תשמ"ח
 וזוגתו מרת **סימה פינקל** ע"ה
 ב"ר פריץ ז"ל נלב"ע י"ב בחשוון תשנ"ח
תנצב"ה
 הונצחו ע"י המשפחה שיחיו



את בנו מברך את ברכת הפדיון בשם ובמלכות, הרי יתכן שה'כהן העומד בפניו אינו אלא ישראל! מוכח, איפוא, כי כהן המוחזק ככהן, הרי הוא כהן לכל דיני התורה, וכמובן שיש להעניק לו את מתנות הכהונה.

פדיון הבן ומתנות כהונה בטקס אחד: הגאון רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל ("כרתי ופלת"י סימן ס"א ס"ק ו') מספר, כי הרב החסיד המפורסם לרבים מוהר"ר בנימין וואלף פרענקיל ז"ל, ביקש להדגיש זאת ברבים, והוא שחט בהמה בעת שערך לבנו פדיון הבן, ונתן ממנה מתנות כהונה לכהן שפדה את בנו, שהרי "למה אחשוש שאינו כהן אמיתי והרי אני פודה אצלו את בני" ... וזאת, יש לזכור, הוא עשה למרות שהוא ששה בחוץ לארץ (ראה עוד, "יד אפרים" י"ד סימן ס"א סעיף כ"א).

[אפשרות נוספת מועלת על ידי ה"חזון איש" זצ"ל (שביעית סימן ב' ס"ק ו'), להסביר מדוע נהגו שלא לתת מתנות כהונה, כפי שצייד שם, סימן ה' ס"ק י"ב, לגבי מעשר ראשון, שאין לתיתו ללוי אלא כל אחד ירשום בפנקסו את ערך המעשר שהצטבר בידו, שהוא חייב ללווים. זאת, כדי שלא יוצר מצב שאנשים שבוודאי אינם לווים יכריזו על עצמם כלוויים, כדי לקבל את המעשר. יתכן שכך גם ביקשו לנהוג לגבי מתנות כהונה. אך הוא מציין, כי בפוסקים נכתב, שיש לנהוג כיום במתנות כהונה. כפי הנראה צריך לומר, שתקנת חכמים זו התייחסה למעשר ראשון בלבד].

תקנות רבני ירושלים: מידי תקופה התעוררו יושבי הארץ להתחזק במצווה זו, ובספר "ארץ ישראל" (מצוות התלויות בארץ, מצוות מתנות כהונה סעיף י') מספר, כי לפני כמאה ושלושים שנה, הנהיגו על פי הוראת רבני ירושלים עיה"ק, המהרי"ל דיסקין זצ"ל והגר"ש סלאנט זצ"ל, רישום מדוייק של שחיתות הבהמות והכבשים בבית המטבחים, והעניקו את תמורת מתנות הכהונה לכהנים.

העולה מן הדברים, כי מצווה זו נוהגת בארץ ישראל, ויהודי השוחט את בהמתו בארץ ישראל, חייב במתנות כהונה. אמנם, הרוכש חלקי בשר מן הבהמה, רשאי לאכלם גם אם בעל הבהמה לא קיים את המצווה.

דף קלה/א ראשית הגז

מצוות ראשית הגז - גדריה, וההבדלים בינה לבין הפרשת חלה

בפרק ראשית הגז קיימת הזדמנות פז להתוודע למצווה זו אשר הפכה לנדירה ביותר, בשל מספר סיבות שנקוב בהן בהמשך, אך תחילה נעסוק בדיני המצווה ובהגדרתה.

ראשית הגז, כמות קבועה, או משתנה: יהודי, איש או אשה, שאינו כהן, אשר ברשותו חמישה כבשים ויותר, בעת גז צמרם עליו להפריש צמר לכהן, זאת, אם כמות הצמר של כל כבש אינה פחותה ממשקל שנים עשר סלעים, שהם כמאתים וארבעים גרם (ספר "גז צאנך" עמ' ל"א). לגבי שיעור ההפרשה נחלקו הדעות. יש אומרים, כי הוא קבוע, ולעולם יש להפריש צמר במשקל חמשה סלעים, שהם כמאה גרם לאחר ליבון הצמר, הן מגז של חמשה כבשים והן מגז של מאה כבשים. יש אומרים, כי יש להפריש אחד חלקי שישים מכמות הצמר שנגזזה (עיין "דרך אמונה" הל' ביכורים פ"י ס"ק ח' ו"ס ק"י"ג). הגאון מוילנא זצ"ל אף סבר, כי יש לברך על מצווה זו ("פאת השולחן" סימן ג' ס"ק ל"ט), אך להלכה אין מברכים (ראה "דרך אמונה" שם ס"ק א' ובציון הלכה ס"ק ה').

זאת למודעי, כי בשונה מן התרומה המופרשת מפירות, ומן החלה המופרשת מעיסה, הרי שהצמר המופרש אינו קדוש. זאת, ועוד: קיום מצוות ראשית הגז אינו תנאי לשימוש ביתרת הצמר, אלא מצווה היא ותו לא. לעומת זאת, פירות שלא הופרשו מהן תרומה, ועיסה שלא הופרשה ממנה חלה, אסורים באכילה. נתונים אלו יסייעו בידינו להבין את ההבדל הבולט בין גדר ההתייבות של מצוות ראשית הגז לאלו של מצוות הפרשת חלה.

הן במצוות ראשית הגז והן במצוות חלה, יש צורך בשיעור מסויים כדי להתחייב במצווה. והנה, בגמרתנו נחלקו הדעות, מה דינם של שני שותפים לגבי מצוות ראשית הגז, ולהלכה נפסק, כי כל עוד אין עומד לרשות כל אחד מהם השיעור המחייב בראשית הגז, הם פטורים מן המצווה (רמב"ם הל' ביכורים פ"י ה"ז). לעומת זאת, שני בני אדם השותפים בעיסה, חייבים בהפרשת חלה, אף על פי שהבצק שבחלקו של כל אחד מהם אינו בשיעור המחייב הפרשת חלה.

הפרשת חלה מתייחסת אל העיסה, וראשית הגז מתייחסת אל הבעלים: ההבדל ביניהם נעוץ בחילוק המהותי בו נוכחנו, המבדיל בין מצוות תרומה למצוות ראשית הגז. מצוות ראשית הגז מתייחסת לאדם, לבעל הצמר, ולא לצמר בעצמו. הא ראיה, שהצמר אינו קדוש, ואי הפרשתו אינה מונעת את השימוש ביתרת הצמר. הרי אומר, שהוטלה מצווה על אדם שברשותו חמשה כבשים עם כמות צמר מסויימת, להפריש צמר לכהן. מעתה, כל עוד אין עומדת לרשותו של כל אחד מן השותפים כמות הצמר הדרושה להתחייבות במצוות ראשית הגז, הוא אינו מתחייב במצווה. ברם, מצוות הפרשת חלה, מתייחסת אל המאכלים שמהם מתבצעת ההפרשה. שהרי החלק המופרש קדוש, ואסור לאכול את יתרת המאכל בטרם ההפרשה. הרי לנו, כי מצוות הפרשת חלה מתייחסת אל העיסה, שאין לאכול עיסה משיעור מסויים ואילך, בטרם הופרשה ממנה חלה. מעתה, מה לי אם בעלים אחד לעיסה זו, או שניים ואף שלושה, עיקר, לפנינו עיסה בשיעור המחייב הפרשת חלה (חיידושי רבינו חיים הלוי, הל' ביכורים שם, ועיין "חזון איש" זרעים ליקוטים סימן ז' ס"ק ב').

הגאון רבי חיים מבריסק זצ"ל (שם) מביא ראיה מעניינת להגדרה זו. נפסק להלכה (קלח/א, רמב"ם שם הל' ט"ו), כי גם הגוזז את הצמר ומוכר אותו מיד, לפני גזיזת הכבשים הנוספים שברשותו, חייב במצווה זו אף על פי שלא הצטברה בידו בבת אחת כמות הצמר הדרושה כדי להתחייב בראשית הגז.

לכאורה, מדוע אין צורך שכל השיעור הדרוש לחיוב מצווה זו יהא ברשותו? ברם, מאחר שנוכחנו כי החיוב מתייחס אל האדם, שהגוזז כמות מסויימת מצמר כבשיו מתחייב בראשית הגז, מה לנו אם הצמר ישנו או פרח ונעלם, אצל הגוזז הצטברה כמות זו ודי בכך כדי לחייבו.

להתנתק מן הגמרא שכה אהב, ולצאת את כתי בית המדרש כדי להביא טרף לביתו. ובכל זאת, מעולם לא התנתק מהגמרא. ליבו נשאר בתוכה והוא גופו קשור אליה בעבותות של אהבה כל ימיו עלי חלד.

זריז היה בעבודתו, והיה מסיים בזריזות יתירה את המוטל עליו, ומיד פתח "עין יעקב" או "פלא יועץ", ספרים שאינם דורשים ריכוז רב ומחמת כן היו מונחים בקביעות על שולחן עבודתו, והיה מעיין בהם, בין עבודה לעבודה!

אך ה"דף היומי" היה משוש חייו. גם בתקופות שבהן עבד בשניים ושלושה מקומות עבודה, חמש עשרה שעות ביממה, קבע עיתים לתורה לפני צאתו לעבודה ובשובו ממנה, למד בקביעות את הדף היומי. עיניו של סבא היו עייפות, אדומות ממאמץ, שיוועו למנוחה. אך הוא היה נוזף בהן בחיבה, "לכך נוצרת", ולומד את "הדף" עד תומו. **יהודי** של הדף היומי.

בתקופה מאוחרת יותר, עול הפרנסה הוקל מעט, ומיד הוא הצטרף לשיעור הדף היומי. אם עד לאותו יום למד את "הדף" לבדו, עתה היה משתתף בשיעורים. 'שיעורים' אמרנו, כי מיד לאחר הצטרפותו לשיעור הראשון, בירר היכן ישנם עוד שיעורים, ותוך תקופה קצרה הוא היה לומד במספר שיעורים בכל יום. את כל שעותיו הפנויות היה מקדיש לשיעורים שונים, ובלילה, שוב, "הדף היומי". תחילה השתתף בשיעור הדף היומי כמאזין, ולאחר תקופת מה מינהו למגיד השיעור. חבריו לשיעור הכירו בהבנתו הבהירה ובכשרו הסברתו, והתאוו לשמוע את דבריו. הוא ניאות.

יהודים יקרים!

בשכבו על ערש דוויו, על מיטת בית החולים, סבא "מסר" שיעור דף היומי בכל יום! בעיניים עצומות היה שרוע על מיטתו, אצבעו האחת מורה באוויר כמצביעה על שורות הגמרא. ידו השנייה קמוצה, מלבד הזרת שתרה באוויר אחר פירושו של רש"י, והיו דברי הגמרא קולחים מפיו בשטף ובגאון, כאילו עומד היה עתה על במה ומלמד את הגמרא למאות איש!!!

כך במשך חודש ימים, היה לומד בכל יום מספר רב של דפים, לא דף אחד בלבד.

תלמיד חכם ששמע על התופעה המופלאה, הפנה אותנו, בני המשפחה, לעיין ב"מדרש האיתמרי" (דרוש "א ד"ה "נחזור לעניינו"), שם נאמר, כי הלומד תורה לשמה, **מזכירים לו לפני מיתתו את תורתו שלמד**. מסתבר, איפוא, אמר, כי שיעור הדף היומי של אביכם זיכה אותו בזכויות רבות, עד שעמדה לו זכותו לחזור על תלמודו לפני פטירתו.

סבא היה שריד לדור של בעלי קומה. אך את המסר מעובדה זו, כל אחד יכול להפיק.

בכבוד רב,

אחד הנכדים

לכבוד מערכת מאורות הדף היומי.

אני שולח לכם סיפור נפלא שסיפר לי חתנו של בעל המעשה, אשר לא עלה בידי לשכנעו לחשוף את שמו. הוא התיר לי לחשוף פרט אחד בלבד - כי הוא חיפאי.

ובכן, הלה איש תורני, אשר ראשו בלימוד העיוני. לקראת התחלת מסכת ברכות במחזור האחרון, הוא החליט להצטרף ללומדי הדף היומי, כדי לסיים את הש"ס.



איש רציני הוא מיודענו, עד מאד, והוא נטל על עצמו את הקביעות הזו ברצינות מירבית, ללא פשרות וללא הנחות.

בבוקר השכם, הוא מתפלל כותיקין, ולאחר מכן הוא עמל על הדף היומי עם חברותא, כשתי שעות, ואף יותר בעת הצורך. אין מושג להפסיד או לדלג! מעיד בו חתנו. גם כששב משמחה משפחתית, באישון ליל, בבוקר השכם ניצב הוא על משמרתו.

לא פלא, איפוא, שכשאר אחותו ע"ה הלכה לבית עולמה, בניו, הדואגים לו בכל מאדם, הצרו על כך, כי מלבד צערו הרב על פטירת אחותו, יהא עליו גם להפסיק את קביעותו בלימוד הדף היומי במשך שבוע ימים, שהרי אסור ללמוד תורה במהלך ימי ה"שבעה". ההפסקה המאולצת בלימוד הדף, עלולה לקרוע ממנו חלק נוסף, מלבד האחות ע"ה. בהרהורים אלו נפרדו בני המשפחה לדרכם, כאשר שבו מן ההלוויה.

והנה, להפתעתם הרבה, הם נוכחו לראות, כי אביהם ממשיך בלימוד הדף בתוך ימי ה"שבעה"! התברר, כי בשבעת ימי האבלות נלמדים במסגרת הדף היומי, שבעה דפים ממסכת מועד קטן, העוסקים בהלכות אבלות! הלכות שאותן מותר ללמוד בתוך ה"שבעה"...

השגחה פרטית מופלאה, למי שמתמסר ל"דף".

בחקרה
ש. ב.

המעוניין לזכות את הרבים בספור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק.
סקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

דף קל"ב רבי אלעאי אומר ראשית הגז אינו נוהג אלא בארץ
עשיית חוטי ציצית מצמר שהופרש למצוות ראשית הגז

עד לא מכבר רוב מניינו ובניינו של עמנו היו בחוף לארץ, שכן, לדעת רבי אלעאי, מצוות ראשית הגז אינה נוהגת אלא בארץ, וכך נפסק להלכה ("שולחן ערוך" יו"ד סימן של"ד סעיף א'). מלבד זאת, כל הכבשים שבארץ ישראל היו שייכים לנכרים, ולפיכך, גם בארצנו הקדושה לא רווחה מצווה זו ("ארץ ישראל" להגרי"מ טיקוצניסקי, מצוות התלויות בארץ סימן י"ב).

ראשית הגז בחוף לארץ: כאשר נעניין ביסודיות בספרי הפוסקים נמצא, כי ה"טור" (יו"ד סימן של"ג) כתב, שבחוף לארץ "נהגו" רבי אלעאי, כלומר, אף על פי שההלכה לא הוכרעה כמותו, נהגו להקל על פיו, כפי שנהגו כן לגבי שאר מתנות כהונה בחוף לארץ [ראה בהרחבה לעיל מאמר "מתנות כהונה בימינו"]. ואילו הרמב"ם (הל' ביכורים פ"י הל' א') כותב, כי לגבי מצוות ראשית הגז, הוכרעה הלכה כרבי אלעאי (ועיין "שולחן ערוך" שם סעיף א' ובביאור הגר"א).

הראשונים תמחו על כך ביותר, שכן, דבריו של רבי אלעאי כוללים את כל מתנות הכהונה כאחד, והוא לומד זאת מדרשה אחת: לדעתו, כל מתנות הכהונה שוות לתרומה, וכשם שתרומה אינה נוהגת בחוף לארץ, כך גם מתנות הכהונה אינן נוהגות בחוף לארץ. איפוא, נוצר החיץ וההבדל בין מצוות ראשית הגז למצוות זרוע לחיים וקביה, שרק במצוות ראשית הגז פוסקים כמותו [על זרוע לחיים וקביה בימינו, הרחבנו במאמר "מתנות כהונה בימינו"].

דברי רבי אלעאי התקבלו למחצה: הר"ן מבאר, כי הגמרא קיבלה את שיטתו של רבי אלעאי למחצה בלבד. היא הסכימה להשוואתו בין מצוות ראשית הגז למצוות תרומה, אך היא דחתה את השוואתו בין מצוות זרוע לחיים וקביה למצוות תרומה. שכן, מצוות תרומה ומצוות ראשית הגז דומות, ואפשר לומר זהות, באופן הפרשתן, שיש להפריש מתוך ערימת הצמר או ערימת התבואה ולתת לכהן את הכמות שהופרשה. לא כן הזרוע והלחיים והקביה, מופרשים ועומדים המה, הישראל אינו צריך לבחור אותם, הם ברורים מאליהם ואינם דומים למצוות תרומה.

מנהגו של ה"חתם סופר" בערב יום טוב: עם זאת, היו מגדולי הדורות שהתאמצו לקיים מצווה זו גם בהתגוררם בחוצה לארץ, משום שחששו לשיטת ה"טור". ה"חתם סופר" זצ"ל (שו"ת יו"ד סימן ש"א) מספר: "כי רגיל הייתי ליתן מתנות כהונה זרוע לחיים וקביה לגיסי ז"ל... וכן דרכי ממש בכל יום טוב לשחוט בהמה ולהפריש ממנה מתנות וכן ראשית הגז".

כשהאדמו"ר מספינקא זצ"ל, שלח חוטי ציצית מארץ ישראל: חיובו של מצווה זו גרר מנהג מעניין שרווח בעבר, להשתמש בצמר שהופרש לראשית הגז לטוויית חוטי ציצית. כך ידוע, כי זקנו של ה"אמרי יוסף" מספינקא זיע"א, שלח מארץ ישראל צמר של ראשית הגז, לטוויית חוטי ציצית ("גז צאנך" בראשית הספר). מנהג זה כה רווח, עד שהיו שהתבלבלו וחשבו כי עיקר החיוב הוא שהצמר שממנו נטוים חוטי הציצית יהא מראשית הגז ושאר הדברים שיש להקפיד עליהם נדחו... עד שבעל ה"אשל אברהם" (מה"ת) טרח להזגיש, כי חוטי ציצית שנעשו בוודאות כדת וכדין על כל פרטי הדינים ודקדוקיהם, עדיפים על חוטי ציצית שבאו מעיר הקודש, או שנטוו מצמר ראשית הגז, אך כשרותם אינה בדוקה... (ספר ציצית, קצ"א).

עשיית שתי מצוות באותו חפץ: הסבר מעניין אמר האדמו"ר מגור בעל ה"אמרי אמת" זצ"ל, בעת שקיבל צמר שכזה מבנו האדמו"ר בעל ה"לב שמחה" זצ"ל. אמת, אין קדושה בצמר זה, אך נאמר בגמרא (ל"ט/ב), כי חפץ שנעשתה בו מצווה אחת, ראוי שתעשנה בו מצוות נוספות. לפיכך, יש עניין להשתמש בצמר של ראשית הגז, לטוויית חוטי הציצית ("מכתבי תורה" נ"א).

דף קל"ב/שילוח הקן נוהג בארץ ובחו"ל
שילוח הקן, מתי?

מצוות שילוח הקן היא מן המצוות הבודדות שעל אודות מהותן קיימות דעות קוטביות, עד כי יש האומרים שהיא מצווה הבאה בעבירה!!! ויש אומרים כי היא מצווה ככל מצוות התורה, שחובה וזכות לקיימה. על שיטות אלו ועוד, במאמר שלפנינו.

ציונותו תורה (דברים כ"ו, ז), "כי יקרא קן ציפור לפניך... לא תקח האם על הבנים. שלח תשלח את האם ואת הבנים תיקח לך". הרי לנו מצוות לא תעשה - "לא תקח", ומצוות עשה - "שלח תשלח". הכל מסכימים, כי להלכה, הנוטל את האם על הבנים עבר על "לא תקח האם על הבנים" וחובה עליו לשלח את האם, מנקודה זו ואילך חלוקות הדעות, כדלהלן.

יש לשלח כל אם, או רק כאשר רוצים לקחת את האפרוחים: בעל "חוות יאיר" זצ"ל וה"חתם סופר" זצ"ל, נמנים על גדולי האחרונים שנטלו חלק בדיון ההלכתי המורכב בנוגע למצוות שילוח הקן. שאלת השאלות היא, אם כל יהודי הראה קן ציפור חייב לשלח את האם מקינה, או שמא רק יהודי החפץ לקחת את האפרוחים או את הביצים מן הקן, מצווה לשלח את האם ולקיים בה את מצוות "שלח תשלח".

ה"חוות יאיר" וה"חתם סופר" מציגים ראיות והוכחות למכביר, כדי להוכיח את צדקתם, לכאן ולכאן, רבות מהם מתוך פרקנו, פרק שילוח הקן. הנה, אומר ה"חוות יאיר", גמרתנו (קל"ט/ב) דורשת מפסוק מיוחד, שאין חובה על כל יהודי לשוטט בהרים ובגבעות כדי לאתר קיני ציפור ולקיים את המצווה. שומה עלינו להסיק, כי יהודי המוצא קן ציפור, חייב לשלח את האם, עד שנדרש היתר מיוחד שאיננו נדרשים לתור אחר קיני ציפור.

ה"חתם סופר" טוען כי יתכן שחקירה נאה זו אינה אלא מחלוקת תנאים! לדעתו, בשני צדדים אלו נחלקו התנאים במשנה (קמ"א/ב), כאשר לדעת רבי יהודה חובה לשלח את האם בכל מצב, ולדעת חכמים, כפי שהרוצה לאכול בהמה חייב לשחוט אותה, אך וודאי שלא חלה עליו חובת שחיטה - ירצה, ישחוט ויאכל, לא ירצה, לא ישחוט ולא יאכל, כמו כן, הרוצה לטוול את האפרוחים או את הבנים, אינו רשאי לעשות כן ללא הפרחת האם. ירצה, יפריח את היונה ויקח את הבנים, לא ירצה, לא יפריח ולא יקח [עיין שם בביאורו ומה שמיישב לפי"ז].

גישתו של ה"חתם סופר" מסתייעת מדברי הרשב"א (שו"ת ח"א סימן י"ח, ח"ג סימן רפ"ג), אשר כתב, כי מטרת מצוות עשה של "שלח תשלח", היא למנוע את האיסור של "לא תיקח האם על הבנים" - לאו הניתק לעשה. הרי לנו, כי אין כל עניין להפריח יונה היושבת על קינה מלבד כאשר חפצים באפרוחיה.

נסא דברכתא

מעומקא דליבא

נשגר בזאת ברכת מזל טוב
לרגל השמחה השרויה במעונם של
הרבנים מגידי השיעורים מבית מדרשנו

הרה"ג ישראל דוד כהן שליט"א

ביהכ"נ בסיס השלישות - מקלף
לרגל הולדת הבן

הרה"ג אליהו פלס שליט"א

ביהכ"נ לב רמות - ירושלים
לרגל הכנס בנו בעול תורה ומצוות

בברכת התורה ולומדיה
מאורות הדף היומי

לעילוי נשמת

הר"ר אשר יצחק לינדנר ז"ל

ב"ר יוסף יהודה ז"ל

נלב"ע י"ב חשוון תשמ"ט

תנצב"ה

הנוצח ע"י המשפחה שיחיו



הזוהר - המיית היונה מעוררת רחמי הקב"ה על ישראל: כאשר נתבונן בטעמי מצוות שילוח הקן שנכתבו על ידי קדמונינו, כותב ה"חתם סופר", נבחין שקיים הבדל מהותי ביניהם. הזוהר (הובא בחו"י) כותב, כי על ידי הפרחת האם מקינה היא מייללת על בניה ומעוררת את רחמי הקב"ה על בניו שגלו.

הראשונים - שילוח האם נועד להשריש בנו מידת הרחמנות: מאידך, הרמב"ם (מורה נבוכים ח"ג מ"ח) הרמב"ן (ע"ת) וה"חינוך" (מצווה תקמ"ה) כותבים, שמצווה זו נועדה להשריש בנו את הרחמנות, שלא נתאכזר לעקור את הבנים מול עיני האם.

טעמו של הזוהר מובן גם לפי הסוברים שחובה לשלח כל אם היושבת על קינה, שכן, מטרת הדבר היא לעורר את רחמי הקב"ה על עם ישראל. ברם, שיטתם אינה מתיישבת עם טעמם של חבר הראשונים, שמצווה זו נועדה להשריש רחמנות בלב ישראל, שכן, אדם שאינו צריך את בני היונה, אלו רחמים יושרו בו אם הוא מפריח את האם ללא מטרה. אולם, אם מצוות שילוח הקן עוסקת ביהודי שמעוניין ליטול את בני היונה, מובן היטב, שהקב"ה ביקש להשריש בנו את מידת הרחמנות, שטרם נטילת הבנים נפריח את האם, שלא תחזה בדבר.

ה"חתם סופר" מסיים את נידונו הארוך, בהוכחה מגמרתנו כי חלקה על שיטתו של הזוהר, ו"היכן שנחלק הנסתר עם הנגלה, העיקר עם הנגלה, דאין לנו עסק עם הנסתר, והנגלות לנו ולבנינו". ה"משנת חכמים" (הובא ב"פתחי תשובה" יו"ד סימן רצ"ב ס"ק א') כותב, כי לדעתו, אמנם על הרואה קן ציפור, לא חלה חובה גמורה לשלח את האם, אך הנמנע מקיום המצווה, נענש בעידנא דריתחא (וע"ע וב"ערוך השולחן" שם, סעיף א', ד' וב"חזון איש" יו"ד סימן קע"ה ס"ק ב'). אכן, ידוע על גדולי ישראל, שהידרו לקיים מצווה זו.

האם יש לאחוז באפרוחים כדי לקיים את המצווה: עד כה עסקנו בשילוח האם. עדיין יש לברר, אם מצוות שילוח הקן מוטלת על כל יהודי הרואה קן - כיצד עליו לקיימה. האם די בהפרחת היונה מקינה, או שמא יש צורך ליטול את הבנים, כדברי הפוסק "ואת הבנים תקח לך".

שילוח הקן סגולה לבנים: בשאלה זו הסתפקו חכמי לובלין, אשר שטחוה לפני ה"חכם צבי" (סימן פ"ג) שהשיב, כי אין צורך ליטול את הבנים, וה"חתם סופר" מביא סיוע לדבריו מן הסגולה המפורסמת שכתב ה"חינוך" (שם), שקיום מצוות שילוח הקן הוא סגולה לבנים, שנאמר "ואת הבנים תקח לך". הרי לנו, כי הפסוק לא בא לצוות על נטילת הבנים אלא להורות על הזכויות השמורות למקיימי המצווה. אך ה"ברכי יוסף" (יו"ד סימן רצ"ב, וכ"כ ה"ערוך השולחן" שם, עיין שם) כתב, שיש ליטול את הביצים על פי הקבלה. נציין, לטובת הקוראים, כי יש אומרים בשם רבי פנחס מקורץ זיע"א, כי קריאת פסוקי המצווה, גם היא מהווה סגולה לדבר ("קן ציפור", קפ"ח).



קטע יומי מתוך הגליון השבועי
"מאורות הדף היומי - לילדים"

מסכת חלין • דף קל"א • יום ששי ז' במרחשון

הענבים שנלקחו

לפני שנים רבות מאד, התגורר בכפר קטן בגליל יהודי חקלאי שגדל פְּרֵם עֲנָבִים. ביום בהיר הופיעו חֲלָיִים רומיים, נכנסו לחצרו ולקחו בלח עשרות ארְגָזִים עמוסים בענבים. הוא כמובן לא היה יכול להתנגד להם.

לאחר מכן נגש החקלאי לשאל את הרב: כבוד הרב! האם אני חייב בתרומות ובמעשרות על הענבים שהם לקחו?
הרב השיב: תלוי מדוע הם לקחו לך את הענבים. אם לקחו אותם בלא סבה, איך צריך להפריש תרומות ומעשר, אָבֵל אם היית חייב כסף ולכן הם גבו ממך את הענבים תמורת הכסף, עליך להפריש תרומות ומעשר, שהרי הענבים הללו שמשו לפירעון החוב.

כל יום הילד שלך לומד,
מוסיף ידיעות בתורה!

למנוי לגליון לילדים חייג:
1700-500-151
חודש היכרות חינם

לית מאן דפליג!

מגידי שיעורי הדף היומי והלומדים ממליצים פה אחד!



עכשיו חדש!

מסכת

בבורות
ערכין תמורה

עם הלכות פדיון הבן,
ברית מילה, ראש חודש

הגמרא בהוצאת מאורות הדף היומי
עם מאורות ההלכה
כתקנת מרגן ורבנן גדולי ומאורי הדור שליט"א

הוצאה חדשה ומאירת עיניים
המעניקה טעם חדש בלימוד!

לפרטים והזמנות:

1-700-500-151

